

## XVIII. Jernbanemuseet

**T**ANKEN om Oprettelse af et Jernbanemuseum var allerede fremme omkring Aarhundredskiftet, for saa vidt som der i Statsbanernes Maskinafdeling tidligt var blevet gjort Skridt til at samle og opbevare saadanne Genstande, Billeder og Tegninger, som kunde bidrage til en historisk Belysning af Jernbanernes Udvikling. Der fandtes et ganske anseligt Antal Tegninger og Fotografier af de gamle sjællandske og jyske Lokomotiver. Fotografisamlingen gik tilbage til Tredsernes Lokomotiver, af de ældste jyske Lokomotiver fandtes endda fuldstændig Hovedtegning, Tegninger og Fotografier af de ældste sjællandske Personvogne, som for Eksempel den gamle Kongevogn, der benyttedes af Christian VIII paa den slesvigske Bane i Fyrrerne. I Søfartsafdelingen fandtes flere smukke Dampfærgemodeller; af Vogne og Lokomotiver fandtes derimod ingen Modeller. Efter som Fagbladene inden for Etaten beskæftigede sig med Museumsspørgsmaalet, dukkede der hist og her ude i Landet forskellige hidtil upaaagtede enkelte Dele og Samlinger frem, som var af stor Værdi for et kommende Museum, saaledes under Telegrafdistriktet i Aarhus en fortrinlig Samling af Enkeltheder paa Jernbanetelegrafiens og Telefonvæsenets Omraade samt hertil hørende Installationsmateriale.

Ganske særlig paa Initiativ af nu afdøde Overtrafikkontrollør *A. Ohmeyer* lykkedes det i Aarenes Løb at vække Personalets Interesse for Sagen i en saadan Grad, at der fra alle Egne af Landet indkom værdifulde Bidrag til den oprindelige Samling, saavel i Form af Genstande som af Billeder, Tegninger, gamle Dokumenter og Skrivelser.

I lange Tider maatte man opmagasinere de indkomne Genstande, dels i Maskinafdelingens Kontorer i Sct. Jørgensborg, dels i Lokaler i Centralværkstedet i København, og endelig senere i Lokaler paa Københavns Hovedbanegaard; de var saaledes ikke almindelig tilgængelige. Først da Statsbanernes Administrationskontorer i 1928 var henflyttet til Sølvgades Kaserne, blev det muligt at indrette egentlige Museumslokaler i Administrationsbygningen.

En midlertidig Udstilling af de indsamlede Genstande blev i 1926 etableret i den nedlagte Ilgodsekspeditions Lokaler paa Københavns Godsbanegaard. Den var i faa Dage tilgængelig for Personalet. Men atter maatte Genstandene pakkes sammen og evakueres.

Midlerne til Oprettelse og Drift af Museet har gennem Aarene været meget sparsomme. Først paa Finansloven for 1918—19 blev der givet en aarlig Bevilling paa 500 Kr. under Kontobenævnelse »Til Oprettelse af et Jernbanemuseum«, for at man derved kunde blive i Stand til at afholde Udgifter ved Indsamling, Opbevaring af Genstande og Anskaffelse af Billeder, Modeller etc. I 1930 forhøjedes Beløbet til 1500

Kr. aarlig, og i 1932 blev det nedsat til 1350 Kr. aarlig. Hermed har det foreløbig sit Forblivende. Foruden dette Beløb disponerer Museet nu over Indtægterne fra fem Lokomotivmodellers Pengeautomater. (I Finansaaret 1946—47 har Brutto-Indtægten derved været ca. 14.000 Kr.)

Statsbanernes Jernbanemuseum har nu Hjemsted i Tagetagen i Sølvgade 40, hvor det raader over fem Udstillingslokaler og et Lokale, der benyttes som Kontor og Sorteringsrum, ialt ca. 500 Kvadratmeter. Lokalerne er for saa vidt spartansk udstyrede, har kun Tagvinduer og stærkt skraanende Vægge, men de er lyse og hyggelige i det særegne Interiør. Det er efter Sigende Sølvgades Kasernes berømte »Pudseloft«, som Overarkitekten har indrettet til Museet. I de fem Lokaler findes bl. a. Skinnetyper med Befæstelser fra København-Roskilde Banen 1847 og op til vor Tid, Modeller af de københavnske Banegaarde 1847, 1864 og 1911, forskellige Bro-Modeller og Stationsanlæg, en righoldig Samling Modeller af Skibe og Færger, Modeller af Vogne, bl. a. Personvogne fra 1847 og 1863, Modeller af Sneplove, en Samling af Billetstempelmaskiner, Stationsklokker, Modeller af ældre Varmesystemer, en interessant Samling af Telefon- og Telegrafapparater af de ældste Typer, af særlig historisk Interesse det gamle Wheatstones Naale-Apparat fra den sydslesvigske Jernbane før 1864. Paa Væggene i hvert af Lokalerne findes interessante Billeder (Malerier og Fotografier). Heriblandt vil man særlig lægge Mærke til det store Maleri af Banegaarden i Rendsborg 1846 (C. Ross), Farvetegninger af gamle Uniformstyper for forskellige Kategorier fra Banernes første Tid. (Ældre originale Uniformer har af Pladshensyn maattet anbringes i Skabe.) Et Kuriosum er en Gengivelse af Autograf-Ruden fra den tidligere sjællandske Kongevogn af 1870, hvor en Mængde kongelige og fyrstelige Personer har ridset deres Navne ind i Glasset; den er fra de Dage, da de fremmede Fyrstebesøg var talrige og hyppigere end nu, og da Kongetog var en ikke sjælden forekommende Begivenhed.

Udenfor Museets Lokaler er anbragt Modeller af Lokomotiverne »Roeskilde« og »Odin« samt Typerne E, H og R. De er forsynet med Pengeautomat og opstillet paa forskellige Stationer, hvor de kan ses i Funktion, mod at der indkastes Mønter.

Paa forskellige Stationer er endvidere hensat en Del ældre udrangerede Lokomotiv- og Vogntyper, som er overgivet til Museet, og som tænkes anbragt i en særlig indrettet Vognhal i Forbindelse med en kommende Museumsbygning. Blandt de saaledes »udstationerede« Køretøjer, der er gemt hen til bedre Tider, findes den tidligere sjællandske Kongevogn fra 1870'erne og et særlig interessant gammelt Rangerlokomotiv med den opretstaaende Vandrørskedel, paa hvis Side Dampmaskinen havde sin Plads. Lokomotiver af denne Type, bygget i Glasgow omkr. 1870 til jydsk-fynske Statsbaner, gjorde Tjeneste som Havnemaskiner i Aarhus og ved Fredericia Færgeleje. Den opbevarede og rekonstruerede Maskine er en meget værdifuld Akkvistion for Jernbanemuseet.

I Tilslutning til det egentlige Museum er der i Aarenes Løb og jævnsides med Indsamling af Genstande, Billeder og Tegninger tilvejebragt en betydelig Samling af Bøger, Tidsskrifter, Ordresamlinger o. l., som tilsammen danner et værdifuldt Jernbanefagbibliotek. Hertil kommer en interessant Samling af Breve, Dokumenter og Skrivelser, der fortæller lidt om Administrationen i den første Tid, saavel ved de sjællandske som ved de jydsk-fynske Baner.

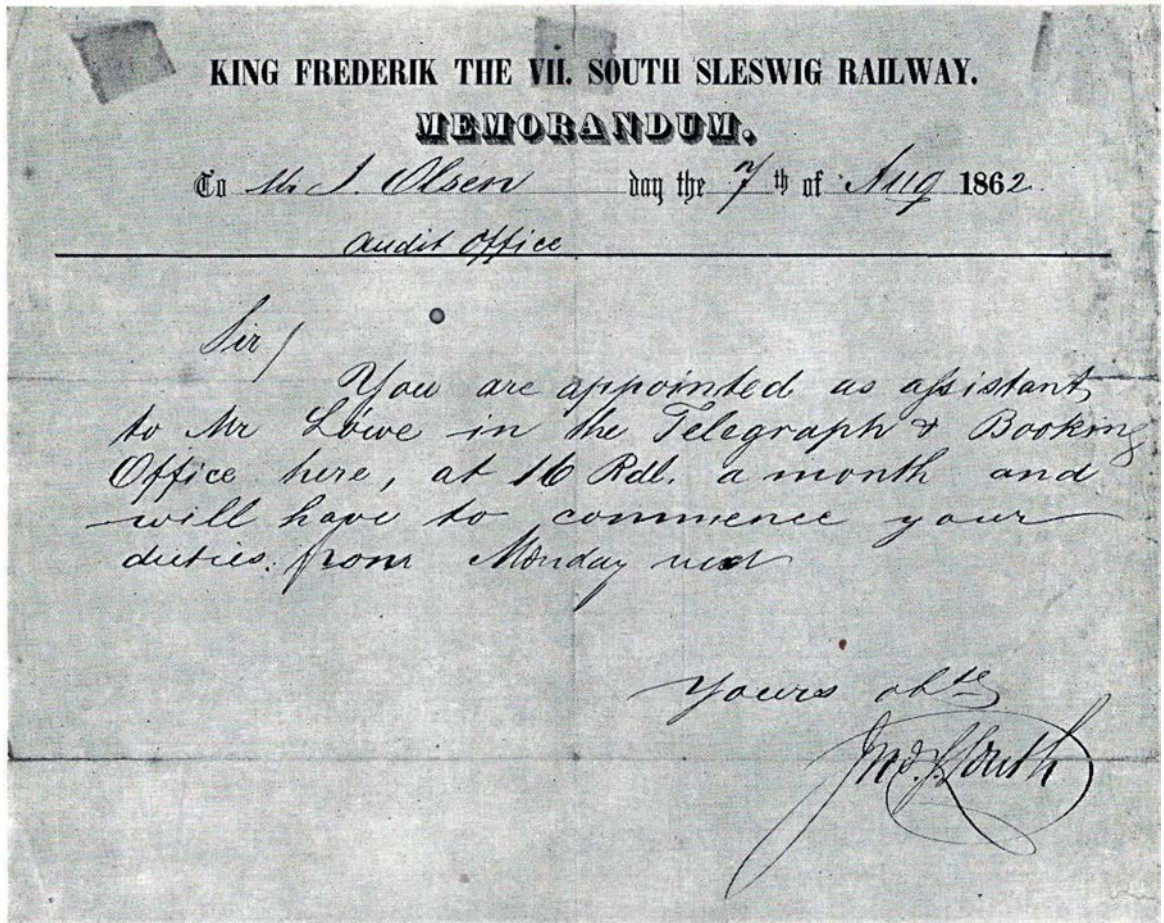


Fig. 381. Ansættelsesbrev fra 1862, underskrevet af den engelske Driftsdirektør John Louth i Flensborg.

I Sammenligning med andre europæiske Lande er Jernbanemuseet i Danmark af et meget beskedent Omfang. Men Resultatet bør bedømmes i Forhold til de økonomiske Vilkaar, der har været det beskaaret. Bevillingsmyndighederne har holdt sig ganske passive, mens enkelte Personer i Etaten, con amore, stille og stærkt gjorde et flittigt Arbejde paa at skabe Betingelserne for Oprettelsen af en Samling, der kan bidrage til en historisk Belysning af den stærke Udvikling, som vort Lands Trafikvæsen, in casu Jernbanedriften, har gennemgaaet i de forløbne Aar. Det maa saaledes nævnes, at afdøde Maskinchef *O. Busse* fra tidligste Tid viste Museumsspørgsmaalet en levende Interesse. Han gav i 1902 Ordre til Opbevaring af Modeller, Tegninger, Prøvestykker og Billeder vedrørende Statsbanernes Maskinafdeling, hvorved værdifulde Ting blev reddet fra Tilintetgørelse. Det bør i denne Forbindelse ogsaa nævnes, at den forlængst afdøde Signalinspektør *F. Wolff* i Aarhus ved i Tide at samle og opbevare tidligere benyttede Apparater, Modeller etc. fra Telegraf- og Signalvæsenets Omraade, formaaede at skænke Jernbanemuseet en værdifuld Forøgelse af dets Samlinger. Men Museet i den nuværende Skikkelse er i det væsentlige skabt af een Person, den nu afdøde Overtrafikkontrollør *A. Ohmeyer*, Maskinkontoret. Det var daværende Assistent Ohmeyer, der i 1904 begyndte at samle Billeder, Bøger, Frimærker o. l. og senere Museumsgenstande, men først i 1918—19 kom der System i Indsamlingen, da den første

beskedne Bevilling opnaaedes. Samtidig blev Arbejdet med Indsamling og foreløbig Opbevaring officielt overdraget Ohmeyer. Han var paa det jernbanehistoriske Omraade en meget vidende Mand, og med beundringsværdig Flid og Taalmodighed arbejdede han mod det Maal at skabe et anseligt Museum, uagtet det til Tider ofte var sparsomt med opmuntrende Momenter. I en sjælden Grad var han i Besiddelse af de Evner, som skaber den dygtige Samler og Organisator, utrættelig og opfindsom i sin Søgen efter Emner og efter Medarbejdere, som kunde hjælpe ham at kaste Søgelys ind i Krogene, hvorfra saa meget upaaagtet, men værdifuldt er hentet frem.

Museet er nu vokset ud over de givne Rammer, og det vil i høj Grad være ønskeligt, at der skabes bedre Pladsforhold og mere praktisk indrettede Omgivelser for Samlingerne.

Med dette for Øje blev der for faa Aar siden gjort Forestilling over for Bevillingsmyndighederne om at stille Midler til Raadighed til Opførelse af en selvstændig Museumsbygning, beliggende Syd for Østerport Station, og saaledes at der foreløbig blev stillet 50.000 Kr. til Raadighed til Forarbejder. Planerne blev udarbejdet, men paa Grund af Materiale- og Boligsituationen er Opførelse af Museumsbygningen indtil videre stillet i Bero. I Planerne er indbefattet Indretning af en Vognhal til Udstilling af de ældre Lokomotiver og Vogne, som er forbeholdt Museet, men som nu er anbragt rundt om i Landet paa forskellige Stationer. Over Vognhallen er Stueetagen tænkt indrettet med Afdelinger for Billetsamling og Billetstempelmaskiner, Meldings- og Sikringsanlæg, Baneanlæg, Afdeling vedrørende Personale (Uniformer m. m.) og en Foredragssal (150 Pladser). Paa 1. Sal er tænkt indrettet Afdelinger for Modeller af det rullende Materiel, af Færger og Skibe og af Broer og Bygninger. Endvidere Arkiv, Bibliotek og Kontor m. m.

